

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus: riik peab tagama ühistranspordi piisava rahastamise

---

Riigikohus: riik peab tagama ühistranspordi piisava rahastamise

11. November 2021

Riigikohus selgitas 11. novembril avaldatud otsuses, et ühistranspordikeskus oleks pidanud bussifirmalt AS Samat lepingu täitmistagatise sissenõudmisel arvestama väiteid, et vedaja soovis lepingu lõpetada muu hulgas kütuseaktsiisi tõusu ja tasuta ühistranspordi juurutamise tõttu.

Riigikohtu halduskolleegiumi esimehe Ivo Pilvingu sõnul tähendab otsus sisuliselt seda, et kogu riski ei tohi ühistranspordis jätta vedajale. „Vedaja kannab küll peamist riski, aga riik jääb kaasvastutavaks õiglases määras ja sellest vastutusest ei saa ta end ka näiliselt soodsa lepinguga vabastada. Me ei öelnud lõplikult, et ettevõtte ei pea praegusel juhul vastutama, aga lükkasime ümber arusaama, et kogu riski kannab igas olukorras vedaja. Ühistranspordikeskus peab selles valguses asjaolusid uuesti hindama.“

AS Samat ja MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus sõlmisid 2012. aastal Harjumaa lõunasuuna avalike bussiliinide teenindamiseks lepingu, mis pidi kehtima kuni 2021. aastani. Muu hulgas lepitati kokku 605 000 euro suurune tagatis, mille tellija võis sisse nõuda, kui leping lõpetatakse ennetähtaegselt vedajast tingitud asjaoludel.

Samat tegi 2018. aasta alguses keskusele ettepaneku lepingu ennetähtaegselt lõpetamiseks. Vedaja teenindas paralleelselt nii avalikke kui ka kommertsliine, kuid avalikel maakonnaliinidel hakkas alates 1. juulist 2018 noortele ja eakatele sõitjatele kehtima tasuta ühistransport. Vedaja väitel vähendas see nende piletitulu kommertsliinidel ja tekitas avaliku liiniveo katkemise ohu, sest kadus teenuste omavaheline sünergia. Samuti ei saanud nad hankel osaledes ette näha kütuseaktsiisi tõusu 2015. aastal.

Ühistranspordikeskus teatas, et ettevõttel pole õigust lepingut ennetähtaegselt üles öelda. Samas lõpetas keskus lepingu ise alates 1. oktoobrist 2018 ja nõudis vedajalt täitmistagatise täies ulatuses sisse. Keskuse väitel said nad kahju, sest uue vedajaga suurenesid nende kulud rohkem kui 1,1 miljoni euro võrra. Keskuse hinnangul pidi Samat ka juba riigihankel osaledes arvestama võimalike äririskidega. Kommertsliinide tasuvuse muutumine tasuta ühistranspordi tuleku tõttu ei saanud aga mõjutada avalike liinide tasuvust, sest seaduse järgi on ristsubsideerimine keelatud.

Samat vaidlustas keskuse otsuse kohtus. Haldus- ja ringkonnakohus jätsid nende kaebuse rahuldamata, kuid Riigikohtu halduskolleegium rahuldab selle osaliselt.

Riigikohus: täitmistagatise sissenõudmine polnud õiguspärane

Kolleegiumi hinnangul oli ühistranspordikeskusel õigus Samatiga sõlmitud leping üles öelda, sest ettevõtte oli keskusele teatanud, et reisijatevedu võib lähiajal katkeda. Selline olukord sundis keskust astuma viivitamatult samme sõitjateveo tõrgeteta jätkumiseks. Kuna tegemist oli halduslepinguga, siis ei saanud ettevõtte ise seda ühepoolset lõpetada.

Samas leidis Riigikohus, et vedajalt tagatise sissenõudmine polnud kaalumisvigade tõttu õiguspärane ja ühistranspordikeskus peab selle küsimuse uuesti lahendama. Esiteks põhjendas keskus tagatise sissenõudmist eksliku väitega, et Samat rikkus halduslepingut, kui taotles selle lõpetamist. Teiseks jättis keskus sisuliselt hindamata ettevõtte põhjendused, et lepingu ülesütlemisseni viisid aktsiisitõus ja tasuta ühistranspordile üleminek. Keskusel oleks tulnud analüüsida, kas vedajal oli võimalik lepingu täitmise kulude suurenemist mõistlikult ette näha.

Lisaks selgitas Riigikohus, et see pole seaduses keelatud ristsubsideerimine, kui vedaja katab avaliku liiniveo puudujääki kommertsvedude tulude arvelt. Seega oleks ühistranspordikeskus pidanud sisuliselt kontrollima kaebaja väidet, et kommertsveo tulude äralangemine ohustas avaliku liiniveo jätkumist.

Kohutuse üleandmine ei vabasta riiki vastutusest

Riigikohus rõhutas, et avaliku ülesande – praegusel juhul reisijateveo – delegeerimine eraettevõttele ei tohi kahjustada selle kvaliteeti ega sõitjate õigusi. Ühistranspordiseadus nõuab, et avaliku liiniveo eest makstav tasu kataks kulud. Selle eest ei vastuta ainult vedaja, vaid ka hankija, kelleks praegusel juhul on ühistranspordikeskus.

Riigi ega ühistranspordikeskuse eesmärk ei peaks olema reisijateveo korraldamine mitte võimalikult madala, vaid optimaalse hinnaga. Alarahastamine võib survestada vedajat säästma kulusid lubamatul viisil, kahjustades seeläbi ülesande täitmise kvaliteeti, sealhulgas reisijate turvalisust.

Kolleegium märkis, et riigihankelepingut tuleb üldjuhul täita hoolimata kulude suurenemisest. Erandjuhul võivad aga ettenägematud asjaolud õigustada lepingu muutmist, et tagada ühistranspordi küllaldane rahastus. Kui need erilised asjaolud toovad kaasa lepingu ennetähtaegse lõpetamise, siis ei pruugi sanktsioonid vedaja vastu olla põhjendatud.

Riigikohtu otsusegasaab tutvuda siin[1].

Arno Pöder
pressiesindaja
Riigikohus
533 39 846

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-riik-peab-tagama-uhistranspordi-piisava-rahastamise>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=3-18-1946/70>